

Laatdienst 2 oktober 2022

Vragen in de Bijbel: Waar is het offerdier?

Voorganger: Yvonne Bos

INLEIDING

Vragen. Kleine vragen, rare vragen, brutale vragen. Grote vragen. "Hou het klein." Kleine vragen verhullen soms grote vragen. Er zijn talen bekend waarin vraagwoorden niet bestaan. Alles wordt daar geleerd van generatie op generatie door te kijken, luisteren en na te doen.

De meesten van u, van jullie zijn waarschijnlijk van alle kanten opgevoed met vragen en antwoorden. Met al die vragen die weer nieuwe oproepen, waardoor antwoorden nogal eens uitblijven. Tot wanhoop, verdriet of teleurstelling van velen.

Hoe vaak is het me in gesprek met oudere mensen overkomen dat op een gegeven moment de verzuchting kwam van: "ach, ik had zo gehoopt dat mettertijd wat dingen op hun plek kwamen te vallen, dat er wat antwoorden zouden komen op vragen die al zo lang spelen, maar het lijkt wel of mijn antwoorden eerder afnemen dan toenemen". Soms wel ontdekkend dat ondertussen het aantal vragen sterk is afgenomen.

Nee, dan gespreksgroepen en leerhuizen. Daar wordt naar hartenlust gegrossierd in vragen stellen.

In vieringen komen ook nogal eens vragen voor. Soms zelfs ingebakken in de liturgie. Denk aan de liturgie voor de Pesachviering. Een kind vraagt: "waarom is deze avond anders dan alle andere avonden?". Of denk aan de psalmen die je zingt. Hoe vaak klinkt er: "Heer, hoor en wil antwoord zenden". En hoeveel vragen worden er opgeworpen in de meditatie?

Is de vraag belangrijker dan het antwoord? Vandaag die vraag van Isaac: "waar is het offerdier".

MEDITATIE

Wat gebeurt er in dit verhaal waarin de spanning langzaam wordt opgevoerd? Samen zullen ze opgaan en samen zullen ze terugkeren. Samen uit, samen thuis. Er moet iets samen worden volbracht. Voordat ze afdalen. Het is een hele klim. Eerst twee dagen met jongens die helpen en een ezel. Op de derde dag met de bedoelde hoogte in het zicht gaan alleen vader en zoon verder.

Wat een intimiteit? Kun je je voorstellen zo ooit met je vader een berg te hebben beklommen? Drie dagen? Het is een bijzonder gebeuren. Abraham legt het hout op de schouders van Isaac en neemt zelf het vuur en het mes.

En dan komen de vragen. "Vader", waarop Abraham antwoordt "hier ben ik". De tweede vraag die Isaac stelt is "waar is het offerdier?".

Het lijkt wel of de antwoorden formulier worden uitgesproken, alsof het een ritueel, een vast onderdeel van de liturgie betreft. Allereerst dat "hier ben ik". In de moderne vertalingen staat het er iets anders. Hier ben ik. Wil dat zeggen: "ik loop niet weg, ik neem de volle verantwoording, ik ben in het nu, helemaal bij jou". Wat betekent het als u, jij zegt: "hier ben ik"?

Op de volgende vraag volgt als antwoord: "God zal zelf in een lam voorzien".

Abraham zegt niet: "mijn zoon, ik moet je iets verschrikkelijks vertellen. Van God

heb ik de opdracht en zo verder”.

Met andere woorden, zo duidelijk als kan dat hij er is als vader voor zijn zoon, zo ver weg lijkt zijn verantwoordelijkheid als het gaat om het antwoord op deze vraag. Dat is niet de zaak van Abraham. Abraham kan niet weten hoe zijn tocht met Isaac gaat lopen. Hij vertrouwt erop dat ze samen zullen terugkeren. Jammer genoeg is deze vraag vaak begrepen alsof Isaac vroeg: “ben ik het offerdier?”. Dat Abraham dan een soort van ontkent, eromheen draait, eigenlijk ja bedoelt, maar een kiertje open houdt van wie weet komt het goed. Stond deze uitleg aan de basis van veel ouders die hun kind slachtofferden in tijden van oorlog ter wille van het vaderland. Ik denk nu niet meer. Nu sterven kinderen voornamelijk zonen voor de vrijheid van broertjes en zusjes en soms al eigen nageslacht. Of gewoon omdat het gaat zoals het gaat. Onvermijdelijk. Er komt een brief. Je moet gehoorzamen en dat is het. God zegene de greep. Hoe kijkt u, kijk jij daar tegenaan?

Als vader, als moeder, als zus, als vrouw of ben je zelf een offerdier of geweest? Overigens toen we vorig jaar de liederen en de muziek voor deze dienst aan het uitzoeken waren en te spreken kwamen over vraagliedjes en slachtoffers en dat de herinnering aan oorlogen en andere slachtpartijen nog steeds niet weg zijn, sommige wonden nog vers waren, al die pijn blijvend om vraagtekens smeken, konden we niet bevroeden hoeveel meer offers zo tamelijk dichtbij zouden worden gebracht.

Isaac vraagt “waar is het offerdier?”. Met die open vraag legt hij het antwoord bij Abraham? Ik heb natuurlijk heel lang nagedacht over die twee vragen van Isaac. Misschien wel te lang en klopt het niet wat ik zeg. De inleiding eindigde ermee dat de vraag misschien wel belangrijker is dan het antwoord. Dat je een vraag klein moet houden wil je tot de kern komen. Isaac vraagt niet, “waar gaan we heen?”, “wat gaan we doen?”, “waarom is mijn moeder niet mee?”, hij stelt de vraag op zijn smalst en vraagt “vader?”. Toen dacht ik loop ik niet mijlenver achter met mijn idee dat vragenstellen zo belangrijk is. Er nog meer toe doet dan de antwoorden. Denken andere generaties zo vanaf de millennials niet heel anders?

Hebben die niet veel meer te dealen met het computerbrein dat hipt van antwoord naar antwoord? Met het een weg zoeken in de overvloed aan gegevens? Wat skip je? Welke antwoorden volg je, waar ga je in mee en in hoeverre heb je daar zelf grip op? Want hoeveel jonge mensen verliezen zichzelf ten prooi aan een overdaad aan antwoorden? Je zou ze ook toe willen roepen “hou het klein”. En of het nou om antwoorden of vragen gaat, probeer tot de kern te komen en zet ook achter het antwoord een vraagteken. Zoals het heel lang geleden op die bijzondere tocht van Isaac met zijn vader gebeurde. Isaac vraagt “vader?”. Het antwoord is “hier ben ik”. Als je daar een vraagteken achter zet komt de ontregelende vraag: “waar is het offerdier?”. Met andere woorden: “als jij mijn vader bent, er voor mij bent, wat betekent dat voor wat je met me doet?”.